



BUW-DZ-025-1-125/13

Warszawa, 28 czerwca 2013 r.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
Pan Minister Bogdan Zdrojewski

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na Pańskie pismo z dn. 28 maja 2013 r. dotyczące dozwolonego użytku publicznego i zasad udostępniania utworów znajdujących się w domenie publicznej, chcielibyśmy zwrócić Pańską uwagę na następujące problemy, wynikające ze stosowania w działalności bibliotecznej ustawy z 4 lutego 1994 o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zwanej dalej Ustawą:

Biblioteki mają prawo sporządzać kopie utworów, ale nie wiadomo czy mają prawo udostępniać tak sporządzone egzemplarze. Zwyczajowo kserokopie zniszczonych lub zagubionych egzemplarzy są udostępniane użytkownikom, ale czy na takich samych zasadach można udostępniać cyfrowe kopie zbiorów? W punkcie 2 art. 28 Ustawy powinien być dodany zapis: „oraz udostępniać tak sporządzone kopie.”

Występujący w tym punkcie Ustawy termin „egzemplarz” odnosi się raczej do zbiorów papierowych. Dobrze byłoby wprowadzić także termin „kopia” lub „kopia cyfrowa” dla materiałów zdigitalizowanych w celu zachowania, uzupełnienia lub ochrony zbiorów.

Kolejna istotna przeszkoda w działalności bibliotek związana jest ze zbyt wąskim sformułowaniem pkt. 2 art. 28 Ustawy. Wynika bowiem z niego, że tworzenie kopii (egzemplarzy) utworów możliwe jest tylko w trzech przypadkach: ochrony, zachowania i uzupełniania zbiorów biblioteki. Zatem nie ma możliwości zdigitalizowania zbiorów w innym niż te wymienione cele – np. po to by udostępnić dzieło z domeny publicznej w Internecie, by umożliwić zapoznanie się z nim szerszemu kręgowi odbiorców. Podobnie udostępnienie prezencyjne, które jednocześnie nie zmierza do ochrony czy zachowania zbiorów, w myśl tego przepisu nie powinno być możliwe. Biblioteki często są w posiadaniu wartościowych

zbiorów, a Internet daje ogromne możliwości ich atrakcyjnego udostępniania. Oczywiście digitalizacja jest zawsze formą ochrony zbiorów. Uzyskujemy kopie, które możemy udostępniać, ograniczając tym samym dostęp do oryginałów, ale przepisy w tym miejscu nadmiernie ograniczają działalność bibliotek. Art. 28 Ustawy o dozwolonym użytku bibliotecznym powinien wyraźnie dawać bibliotekom możliwość wykonania egzemplarza (kopii) utworu także tylko w celu udostępniania cyfrowych kopii zbiorów z domeny publicznej (a także zbiorów objętych prawami autorskimi, o ile na takie udostępnianie zgadza się autor, posiadający prawa majątkowe do dzieła).

Trzeba również pamiętać, że biblioteki świadczą usługi reprograficzne. Tworzą na zamówienie także cyfrowe kopie różnych dzieł (nie tylko z domeny publicznej). Jest to realizacja zasady dozwolonego użytku dla celów naukowych lub dydaktycznych. Art. 28 pkt. 2 Ustawy powinien przewidywać także ten przypadek tworzenia kopii egzemplarzy materiałów bibliecznych. Powinna być też uregulowana kwestia ewentualnego udostępniania tak stworzonych kopii cyfrowych.

Następny problem wynika z regulacji zawartej w pkt. 3 art. 28 Ustawy. Zapis o udostępnianiu zbiorów tylko na końcówkach systemu informatycznego (w terminalach), znajdujących się na terenie jednostki bardzo ogranicza krąg ich czytelników. Oznacza on, że pewnych zbiorów, nawet będących w domenie publicznej, biblioteki właściwie nie powinny udostępniać w Internecie. Czyni to problematycznym działanie bibliotek cyfrowych, które faktycznie udostępniają w światowej sieci utwory z domeny publicznej. Przepis tego punktu powinien być rozszerzony, tak aby wyraźnie zezwalał bibliotekom na udostępnianie przynajmniej części ich zbiorów (tych, do których wygasły majątkowe prawa autorskie) w Internecie.

Postulujemy, aby zapis o końcówkach systemu informatycznego (terminalach znajdujących się na terenie biblioteki) był doprecyzowany. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie tworzy wraz z bibliotekami wydziałowymi system biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu Warszawskiego. Jednostki UW są zlokalizowane w wielu miejscach w Warszawie. Biblioteki UW powinny mieć możliwość udostępniania zbiorów całej społeczności UW. Zatem zamiast zapisu o terminalach, postulujemy wprowadzenie pojęcia adresu IP jednostki, dla którego biblioteki miałyby prawo udostępniać swoje zbiory.

Licencja na udostępnianie zbiorów na końcówkach systemu, zawarta w pkt. 3 art. 28 Ustawy w obecnym zapisie pozwala de facto na udostępnianie tylko tych egzemplarzy, które powstały w celu ochrony, uzupełnienia lub zachowania zbiorów biblioteki.

Ponadto postulujemy wprowadzenie do polskiego prawa autorskiego pojęcia domeny publicznej. Niezbędne jest ustawowe zdefiniowanie tego pojęcia i wyznaczenie podmiotów odpowiedzialnych za ustalanie posiadaczy autorskich praw majątkowych do dzieł osieroconych.

Biblioteki digitalizują i udostępniają dzieła, które powstały przed 1939 r. Sytuacja prawno-majątkowa tych dzieł, zwłaszcza czasopism (artykuły w dziennikach i in.) jest jednak niepewna. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że prawa majątkowe nie wygasły, bo nie minęło 70 lat od śmierci autora. Dla działalności bibliotek cyfrowych niezmiernie ważne byłoby udzielenie im ustawowej zgody na publikację dzieł osieroconych bez konieczności starannego poszukiwania posiadaczy autorskich praw majątkowych. Takich poszukiwań powinny dokonywać organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Opisane powyżej zagadnienia nie wyczerpują katalogu problemów, które powstają na styku prawo autorskie-Internet-biblioteka. Zgadzamy się z postulatami zawartymi w analizie prawnej przepisów prawa autorskiego dotyczących bibliotek, przygotowanej przez Barbarę Szczepańską i dr Krzysztofa Siewicza dla Centrum Cyfrowego Projekt Polska (<http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2013/01/Analiza-biblioteki-za%C5%82o%C5%BCenia-i-propozycje-.pdf>).

WICEDYREKTOR
Biblioteki Uniwersyteckiej
w Warszawie
Roman Tabisz
Roman Tabisz